

Tale ved Demokratikonference

3. september 2026

Nationalmuseets Festsal

Af John Meinert Jacobsen, Direktør for Demokrativærnet

Kære alle – velkommen og tak, fordi I er kommet i dag

Vi er her, fordi vi tror på det danske demokrati.

Fordi vi vil det, fordi vi bruger det og fordi vi holder af det.

Det har demokratiet brug for – de har brug for folk som jer.

Og vi ved, ser og erkender, at vores demokrati er stærkt.

Det er sundt – næsten forbavsende sundt, når vi sommetider ser os omkring i verden.

Vi har tryghed og frihed – frie valg, frie medier og frie mennesker.

Vores domstole er uafhængige, vores demokratiske sektor er et under for omverdenen – og så er civilsamfundet ét stort bevis på danskernes frivillige ildhu og engagement.

Vi stoler på hinanden.

Vi stoler endda på staten.

Hvilket er hvorfor vi er her i dag.

Men vi er her også, fordi vi nok alligevel erkender, at håbet og troen ikke er nok.

For et stærkt demokrati er ikke det samme som et selvkørende demokrati.

Det kommer ikke med en serviceaftale, hvor vi hvert fjerde år får en mail fra mekanikeren, der skifter olie og forsikrer os om, at det hele nok skal gå.

I dag er demokratiet stadig åbent og tilgængeligt, men desværre møder flere og flere en lukket dør, når de vil ind og være med.

Derfor kræver demokratiet vedligehold.

Ikke kun højt oppe på Christiansborg eller på Rådhuset eller i de landsdækkende medier.

Det skal vedligeholdes på arbejdet og i skolen.

I boligblokken og i foreningen.

Og i de samtaler, vi fører med de mennesker, som vi egentlig er håbløst uenige med.

Det var udgangspunktet for den idé, der blev til Demokrativærnet.

Og tillad mig her at blive lidt personlig.

For initiativet udsprang af en erkendelse, som har modnet i mig gennem 20 år i folkeoplysningen.

Jeg kommer fra en sektor med stærke traditioner, dygtige mennesker og en dyb tro på, at vi kan gøre en forskel.

Den tro har vi ret i.

Men sommetider har vores virkelyst og ambitioner været så store, at vi ikke har set egne begrænsninger i øjnene.

Vi troede, at vi alene kunne løse flere af demokratiets største udfordringer. At hvis bare vi havde flere ideer, flere penge eller flere dygtige kollegaer, så kunne vi indfri vores vildeste drømme.

At potentialet altid lå én fondsansøgning mere væk.

Men sandheden er, at vi aldrig har kunne gøre det alene.

Selvfølgelig ikke.

Vi samarbejder for lidt, for smalt og for usystematisk til, at vores samlede indsats bliver stærk nok.

Vi har ofte været rigtig gode hver for sig.

Men samfundets udfordringer er bemærkelsesværdigt ligeglade med vores sektorgrænser, gennemarbejdede organisationsdiagrammer og historiske revirer.

Og den erkendelse er nødvendig.

Det blev senest tydeligt for mig, da folkeoplysningsforbundene fik en finanslovsbevilling til at styrke beredskabet.

Det er godt set.

Det er en vigtig mulighed og vi har virkelig meget at bidrage med.

Fordi beredskab handler ikke kun om at lave handlingsplaner for at komme hinanden til hjælp, etablere de helt rigtige kommandoveje fra bund til top – eller preppe frysetørrede boller i karry til en familie på fire.

Beredskab handler om sammenhængskraft, kritisk sans og menneskers evne og vilje til at tage ansvar for hinanden.

Det kræver folkeoplysning og det kan folkeoplysningen.

Men det rejste alligevel ét spørgsmål: hvordan skulle én sektor kunne gøre det alene?

For det må kræve samarbejde på tværs af kommuner og virksomheder, medier og uddannelser, forskningen og hele resten af civilsamfundet.

For mig var det tydeligt – vi har brug for en ny form for samarbejde.

Ikke en skarp kampagne med fede busreklamer.

Ikke endnu en tænketank, der producerer rapporter, der siger, at der bør produceres flere rapporter.

Også selvom de er gode.

Heller ikke flere enkeltstående projekter, der opstår, gør en forskel og forsvinder igen, når bevillingen udløber.

Erfaringerne bliver ikke samlet.

Det, der virker ét sted, bliver ikke nødvendigvis kendt et andet.

Det skal være en fælles infrastruktur. På tværs af sektorer.

Den tanke – den idé blev begyndelsen til Demokrativænet.

Og jeg medgiver – opgaven er stor.

For selvom det danske demokrati er stærkt, er det ikke lige stærkt for alle.

Nogle borgere ved, hvor de her døre til demokratiet er.

De åbner og lukker dem hjemmevant.

Andre ved slet ikke, at dørene findes og de har måske endda prøvet at banke på uden at blive lukket ind.

Og det kan demokratiet ikke holde til.

For vi skal ikke måle styrken eller sundheden i og på institutioner eller strukturer, hvor det går godt.

Vi skal heller ikke måle det i partiernes medlemstal eller valgdeltagelsen til et menighedsrådsvalg, hvor det måske går ... knap så godt.

Det skal måles i os og imellem os.

Og det er ikke nyt, for den danske demokratiforståelse står på skuldrene af stærke traditioner.

Hal Koch så netop, at demokratiet var en livsform, ikke en styreform.

Dets væsen fandt han i samtalen.

Ikke den høflige samtale til en fødselsdagsreception eller den joviale på værtshuset efter fodboldtræning, der undgår alt det vanskelige.

Han mente den samtale, hvor vi forpligter os til hinanden.

Forpligter os til at forstå den andens argument.

Hvor vi selv er villige til at blive klogere og hvor alle kan komme til orde.

En samtale, der er en helhed og er herredømmefri og hvor uenighed ikke gør os til fjender eller bare venter på at få ordet.

Hvor vi husker, at demokratiet aldrig er færdigbygget.

Hver generation skal lære det, øve det og tage ansvar og ejerskab for det på ny.

Vi skal skabe myndige mennesker – dannede mennesker, der bygger demokratiet i dem selv, mellem hinanden og over os alle.

Som Grundtvig, med sin tro på det levende ord.

Det er vores alles arv og den bliver til vores fælles afsæt.

Og med det afsæt skal Demokrativærnet skabe rummet og infrastrukturen for det –

for samtalen, for folkeoplysningen og for dannelsen.

Vi skal samle viden om det, der virker, dele det og styrke den kritiske tænkning.

Det er beredskab.

Det åbner døre.

Ikke gennem én færdig model, som vi sender ud i landet som et demokratisk IKEA sæt med en dårlig manual og en pose skruer tilovers.

Men ved at udvikle, afprøve og dokumentere løsningerne – sammen.

Og selvom det rummer så mange muligheder, kan jeg frygte, at det falder til jorden, hvis vi gør som vi plejer.

Hvis hver sektor møder op til mødet med spidsede blyanter og kæmper for eget område – og hvis kun de allerede etablerede aktører kommer ind over dørtærsklen og får indflydelse.

For så risikerer resultatet også at blive det samme.

Det går ikke.

Plejer er død.

For vi kan altid justere paragraffer og flytte puljer – men opgaven er anderledes i år, og næste år og året efter.

Kan demokratiet blive digitalt?

Kan folkeoplysningen overleve algoritmerne?

Kan dannelsen overleve kunstig intelligens?

Det tror jeg godt, at den kan.

Det skal den kunne.

En modernisering af folkeoplysningen må derfor handle om mere end en lov.

Vi må anerkende egne begrænsninger, tage med fra erfaringen og væbne os mod en ny fremtid med nye krav og nye forventninger.

Vi må se mod nye generationer.

Og en foreningstrepert må også spørge, hvordan vi åbner dørene for de mennesker, der ikke allerede er organiseret, repræsenteret eller inviteret.

Men hvis det er opdraget, hvad gør vi så derfra?

I 2025 begyndte vi først at formulere formål, retning og organisering.

AOF Danmark tog initiativet og varetager sekretariatet i etableringsfasen.

Siden har en stadig bredere kreds af organisationer, kommuner og arbejdsmarkedsparter sluttet sig til kredsen sammen med medier, virksomheder og vidensmiljøer.

Det, der for kort tid siden var en nødvendig vision, er nu en organisation i bevægelse.

Den bevægelse og den virkelighed, jeg beskrev før, forudsætter en anden arbejdsform.

Vi begynder ikke med spørgsmålet:

Hvem ejer området?

Vi begynder med spørgsmålet:

Hvad kræver udfordringen og hvem skal omkring bordet?

Frem mod 2028 skal vi udvikle, afprøve og forankre.

Derefter skal Demokrativærnet være en uafhængig civilsamfundsorganisation med et valgt Demokratisråd.

Ambitionen er stor og det bør den også være.

For demokratiets største fare opstår måske ikke, når nogen højlydt angriber det.

Den opstår, når tilstrækkeligt mange stille holder op med at tro, at de selv har en plads i det.

Og her er dagens vigtigste pointe:

Demokrativærnet er ikke mig.

Det er ikke AOF.

Det er ikke sekretariatet.

Og det er heller ikke et logo eller et organisationsdiagram.

Demokrativærnet er os – hvis vi vælger at gøre det til vores fælles opgave.

Jeg tog initiativet. Men hverken jeg, AOF eller folkeoplysningen kan eller skal eje det, vi nu bygger.

Hvis Demokrativærnet skal lykkes, skal det vokse ud over sit udgangspunkt.

Det skal være et arbejdsfællesskab, hvor vi deler viden, åbner døre, afprøver idéer og er ærlige om både det, der virker, og det, der ikke gør.

Så når vi går herfra, håber jeg, at vi hver især spørger:

Hvad kan jeg bidrage med?

Hvem bliver ikke hørt i dag?

Og hvad kan vi skabe sammen, som ingen af os kan skabe alene?

Demokratiet er ikke en arv, vi kan sætte i montre på Nationalmuseet – hvor passende det end kunne forekomme i dag.

Det er en praksis.

Noget, vi gør.

Noget, vi lærer.

Og noget, vi giver videre.

Vi er endnu ikke færdigbygget.

Vi er kun lige begyndt.

Velkommen indenfor.

Velkommen til Demokrativærnet.

Og velkommen til arbejdet.